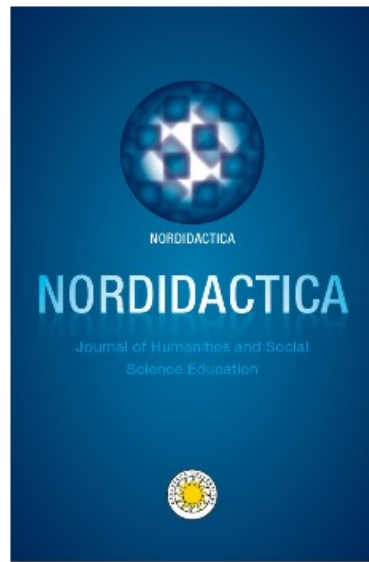

Recension av Rickard Nordkvists licentiatuppsats

Att motverka fragmentering i historieundervisningen

Av Anna-Lena Lilliestam

Nordidactica

- Journal of Humanities and Social Science Education

2017:3

Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education

Nordidactica 2017:3

ISSN 2000-9879

The online version of this paper can be found at: www.kau.se/nordidactica

Recension licentiatuppsats

Att motverka fragmentering i historieundervisningen

En recension av Rickard Nordkvist (2017) *Att begripliggöra det förflutna. En studie om hur åtta historielärare i samtal och planering föreställer sig historieundervisning inriktad mot att motverka fragmentering*. Studier i de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik nr 31. Karlstad University Studies 2017:14

Av Anna-Lena Lilliestam

Vad har elever lärt sig i historieundervisningen? Alla utvärderingar som har försökt svara på denna fråga har ett gemensamt: De kommer fram till att elever inte kan det de borde kunna och dessutom har de fragmentariska kunskaper. Syftet med Rickard Nordkvists licentiatuppsats är att bidra med förståelse för hur elevers förståelse för de större sammanhangen i historien skulle kunna stärkas i undervisningen. I sin studie har han undersökt hur åtta yrkesverksamma historielärare tänker sig en praktiskt genomförbar historieundervisning med ambitionen att motverka fragmentariska kunskaper hos eleverna. Nordkvist vill också ge ett bidrag till kunskapen om interventionistisk utvecklingsforskning.

Problemet med fragmentering har uppmärksammats både i inspektioner och i forskning. Lee & Hobson (2009) bad elever och lärarstudenter att beskriva brittisk historia de senaste tvåtusen åren i termer av "a big picture of what was happening". Det visade sig att båda grupperna tenderar att återge händelser och/eller processer, men förefaller ha svårt att använda sina historiska kunskaper till att skapa en stor och användbar bild av det förflutna. I Ofsted (2007) betonas vikten av att undervisningen:

[...] establish a clear rationale for linking discrete history topics which enables pupils to establish a chronology, create a narrative and understand the wider implications ("the big picture") of what they have studied (Ofsted, 2007, s. 21).

Vad ses då som orsaken till att elever har fragmentariska kunskaper? Den nationella utvärderingen NU03 (Skolverket, 2004) pekar på två faktorer: det stora stoffet i ämnet och det individuella arbetet:

Det stora omfånget i SO-ämnena medför en undervisning som innebär hopp från ett ämnesområde till nästa, från tuva till tuva. En situation där varje elev

studerar olika saker, redovisar för kamrater som inte har referensramar att förstå (Skolverket, 2004, sid.95).

Den teoretiska grunden för Rickard Nordkvists arbete utgörs av idéer kring Big Picture Teaching. Teoretikerna bakom Big Picture Teaching (Lee & Howson, 2009; Rogers, 2010; Shemilt, 2009) föreslår att historieundervisningen ska organiseras kring ett antal aspekter, exempelvis ekonomi, varuproduktion, samhällsorganisation, demografi och migration, transporter, kultur eller vardagsliv. Dessa aspekter ska bilda ett ramverk, som man återkommande uppmärksammar i undervisningen och efterhand gör allt mer komplext. På så sätt får eleverna möjlighet att skapa en stor sammanhängande bild av exempelvis samhällsorganisationens eller demografins utveckling genom tiderna. Detta ska skiljas från en undervisning som bygger på de traditionella epokerna, eftersom dessa inte erbjuder konsistenta aspekter att följa genom tiderna. Shemilt hävdar att en orsak till elevers fragmentariska kunskaper är en långsam och stoff-tung undervisning. Istället bör läraren, menar han, med jämna mellanrum skapa en begriplig helhet genom att ta ett snabbt, samlande grepp på ett större tidrum och återkomma till ramverket. Genom att växla mellan de små och stora historierna låter man dem befrukta varandra. Shemilt betonar att Big Picture Teaching med användande av ramverk skulle kräva ett helt nytt tankesätt hos lärarna och innebära en radikal omvandling av undervisningen.

En undervisning som tänks stödja elever att skapa förståelse för stora sammanhang i historien genom att använda ramverk som pedagogiskt verktyg är emellertid fortfarande i hög grad en teoretisk konstruktion, och har endast i mindre utsträckning prövats empiriskt. I sin uppsats tar Rickard Nordkvist ett steg närmare klassrummet genom att arbeta med yrkesverksamma lärare. Huvudfrågeställningen är: Hur föreställer sig lärarna en Historia 1a1-kurs som innefattar en handlingsplan mot fragmentering?

Studien genomfördes i flera steg. I den inledande inbjudan fick de deltagande lärarna grundläggande information om problemet med elevers fragmentariska kunskaper och om idéerna bakom Big Picture Teaching. Nästa steg var en intervju där var lärare skulle presentera en inledning till en Historia 1a1-kurs med "ett historiskt örnperspektiv, en stor och överskådlig bild av det förflutna och som sträcker sig fram till nutid". Efter detta följde en föreläsning där Nordkvist behandlade fragmentering och tankarna bakom Big Picture Teaching. Steg 4 var ett fokusgruppsamtal med fyra lärare i taget. Detta samtal utgick från fyra elevers resonemang kring hur deras "historiska örnperspektiv" skulle se ut. Lärarna planerade sedan i grupper om två en Historia 1a1-kurs och presenterade slutligen den för forskaren och varandra.

I sin analys undersöker Nordkvist vad lärarna uppfattar vara elevernas svårigheter i historieundervisningen och hur de föreställer sig att dessa svårigheter kan mötas i undervisningen. Han analyserar deras handlingsplaner i tre nivåer: Själva kursen utgör den strategiska nivån, den taktiska nivån är det större undervisningsmomentet och den operativa nivån är en mer konkret undervisningssekvens. En generell iakttagelse som Nordkvist gör är att diskussionerna i lärargrupperna tenderar att ligga på den strategiska och operativa nivån, och endast undantagsvis ligger på den konkreta undervisningsnivån.

De svårigheter som enligt lärarna möter eleverna i historieundervisningen har Nordkvist sammanfört till tre grupper och han har också sammanställt de idéer som lärarna föreställer sig ska kunna motverka dessa svårigheter. För det första menar lärarna att eleverna har svårt att tillgodogöra sig historieundervisning över huvud taget. En undervisning som bygger på individanpassning och att låta eleverna studera efter egna önskemål tänks utgöra en lösning på denna svårighet. För det andra anses eleverna ha svårt att konstruera intellektuellt försvarbara bilder av det förflutna. Detta föreslås kunna mötas med stoff-tunga fördjupningar och egna undersökningar, så att eleverna mer eller mindre självständigt ska kunna utveckla mer nyanserade och intellektuellt försvarbara bilder av det förflutna. Slutligen anser lärarna att eleverna har svårt att konstruera stora bilder av det förflutna, vilket överensstämmer med studiens huvudfrågeställning. Denna svårighet tänker man sig kunna möta genom användande av ramverk, genomgående teman, epököversikter och tidslinjer. Genus, makt och Sverige tänks kunna utgöra teman för ramverk, medan demokratiföstran och makt förs fram som lämpliga övergripande teman för hela undervisningen.

I min läsning av resultaten slås jag av att lärarna visserligen föreslår åtgärder som tänks motverka fragmentariska kunskaper, men samtidigt förordar individuellt arbete, något som NU03 menar är en av orsakerna till detta problem. Hur kan man förstå att lärarna vid flera tillfällen för fram idéer som går tvärtemot syftet att skapa sammanhängande bilder av det förflutna? Nordkvist menar att lärarna varit engagerade och att de tog sitt medverkande i studien på allvar, men påpekar också att några av lärarnas planeringar inte visar någon påverkan av att de deltagit i detta projekt. Som tidigare diskuterats innebär Big Picture Teaching radikalt nya tankar kring hur historieundervisning kan bedrivas. Det förefaller som att de deltagande lärarna inte varit mottagliga för, eller fått möjlighet att, utveckla sin förståelse. Det hade varit värdefullt med en djupare diskussion kring vad som finns att lära av den genomförda interventionen inför kommande studier. Vad hade krävts för att få lärarna att ta till sig problematiken med fragmentering och idéerna kring Big Picture Teaching och därmed utmana sina föreställningar om hur historieundervisning bör bedrivas?

Rickard Nordkvists uppsats behandlar angelägna ämnen och det är min förhoppning att fortsatta studier ska bidra med ytterligare kunskap kring problemet med elevers fragmentariska historiekunskaper, kring undervisningsinterventioner och kring hur man i undervisningen kan arbeta för att eleverna ska få möjlighet att skapa sig en sammanhängande bild av det förflutna.

Referenser

Lee, Peter & Howson, Jonathan 2009. "Two out of Five did not know that Henry VIII had six wives" I Symcox och Wilschut (red) *National history Standards. The problem of the canon and the future of teaching history*. Charlotte NC: Information Age Publishing.

Ofsted 2007. *History in the balance: History in English schools 2003-2007*. London, 2007.

ATT MOTVERKA FRAGMENTERING I HISTORIEUNDERVISNINGEN
EN RECENSION AV RICKARD NORDKVIST (2017) *ATT BEGRIPLIGGÖRA DET FÖRFLUTNA*.
Anna-Lena Lilliestam

Rogers, Rick 2010. The use of frameworks in teaching history. *Association for historical dialogue and research*, Nicosia 2010.

Shemilt, Denis 2009. "Drinking an ocean and pissing a cupful". I Symcox och Wilschut (red.) *National history standards. The problem of the canon and the future of teaching history*. Charlotte NC: information Age Publishing.

Skolverket 2004. *Den nationella utvärderingen av grundskolan 2003: Huvudrapport-naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen och problemlösning i årskurs 9, nr 252*, Stockholm, 2004.

Text: Anna-Lena Lilliestam, fil dr, universitetslektor vid Institutionen för didaktik och pedagogisk profession vid Göteborgs universitet.